

ΠΟΛΙΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ: Η ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΑΝΑΓΚΗ (του Γιάννη Ζήση)

Στοχαστές με τη διαχρονικότητα του Πλάτωνα και του Αριστοτέλη έθιξαν τόσο την ανθρωπολογική βάση των ζητημάτων της πολιτικής, όσο και το υπαρξιακό ζήτημα του ανθρώπου – πολίτη.

Σε τελική ανάλυση, αυτό που πρέπει να εξυπηρετηθεί είναι η υπαρξιακή ανθρωπολογική ανάγκη, το επίκεντρο της οποίας αφορά το βαθύτερο ζήτημα της εξελικτικής ανάγκης της θέλησης – βούλησης. [1]

Από μια άποψη, αυτό ήταν το Μαρξιστικό και το Χεγκελιανό όραμα, μόνο που υπονομεύτηκε από επινοήσεις ολοκληρωτισμού τόσο στον προσδιορισμό όσο και στη μέθοδο.

Επίσης ο Άνταμ Σμιθ, [2] ο φιλόσοφος της αυτορρύθμισης των αγορών και του «αόρατου χεριού» – που ελάχιστοι τον γνωρίζουν ως τον φιλόσοφο των «ηθικών συναισθημάτων» – θεωρεί την αγορά ως μέθοδο και όχι ως αυτοσκοπό. Στην εμπειρία της ζωής, η αγορά όπως την ξέρουμε λειτουργεί τελικά ως μια φονταμενταλιστική και ολοκληρωτική διαμεσολάβηση. Ο φιλόσοφος Τζων Στιούαρτ Μιλλ βλέπει την ελευθερία διαμεσολαβητικά, ως μέθοδο, σκοπό και αξία.

Ικανοποιώντας ολιστικά τις πραγματικές ανάγκες

Το ζήτημα του ανθρώπου είναι να ικανοποιήσει την βαθύτερη

ανάγκη του. Η μικροοικονομική θεωρία, όμως, λόγω του κοσμοθεωρητικού ή ανθρωπολογικού ελλείμματός της, λειτουργεί στρεβλωτικά. Δεν κατανοεί ότι η πρακτική του «τεμαχισμού» των αναγκών του ανθρώπου είναι διαμεσολαβητική στη φύση της, ενώ, στην πραγματικότητα, οι ανάγκες του ανθρώπου μπορούν να καλυφθούν ολιστικά – θεμελιακά σε ένα άλλο επίπεδο.

Το ίδιο λάθος (του τεμαχισμού των αναγκών) κάνει και η ανθρώπινη συνειδητότητα εξαιτίας της ατέλειά της. Από αυτήν, εξάλλου, γεννήθηκε η μικροοικονομική θεωρία και οι ιδεολογικές προτάσεις. Σήμερα, περισσότερο ίσως από ποτέ, απαιτείται, σε παγκόσμιο επίπεδο, μια άλλη ποιότητα προσέγγισης και έκφρασης των αναγκών αυτών.

Από τον «κυβερνήτη – φιλόσοφο» στον «πολίτη – φιλόσοφο»

Η Πλατωνική αγωνία (για τους κυβερνήτες και τα πρόσωπα) και, από μια άποψη, και η Αριστοτελική (για τους θεσμούς) εκφράζουν το αίτημα μιας κοσμοθεωρητικής και συστημικής επάρκειας για την κάλυψη της ανθρώπινης ανάγκης με έναν εξελικτικό τρόπο. Την αγωνία του Πλάτωνα για μια κοσμοθεωρητική και συστημική επάρκεια την ανευρίσκουμε στην απαίτησή του για έναν «κυβερνήτη – φιλόσοφο». Ο κυβερνήτης – φιλόσοφος θεωρείται ότι θα έχει την κοσμοθεωρητική και την ανθρωπολογική θεώρηση των ζητημάτων και θα διαμεσολαβεί υπαρξιακά. **Στην εποχή μας, το ζήτημα είναι το πώς ο πολίτης θα φτάσει πλέον στο επίπεδο προσέγγισης του «πολίτη-φιλοσόφου»** και, μάλιστα, σε ένα επίπεδο διαμεσολαβητικής επάρκειας για την έκφραση του πλανητικού λόγου, όπως τον βλέπουμε στην έννοια της εξελικτικής ανάδυσης του οικοσυστήματος και της καθολικότητας του όντος.

Το αντίστοιχο ζήτημα τίθεται και για την εξέλιξη των θεσμών, ως παράλληλη εξέλιξη με αυτή των προσώπων. Εδώ, ερχόμαστε στη μυητική συνάντηση της πολιτικής με τη φιλοσοφία, τη μυθολογία, τη θρησκεία, τη μυσταγωγική προσέγγιση του ανθρώπου και του κόσμου, σε τελική ανάλυση, στο πεδίο της πράξης και της συστημικής εξέλιξης. Εδώ, εμπλέκονται επίσης η επιστήμη στο

σύνολο της, η οικονομία, αλλά και όλες οι ακτίνες, όλα τα χρώματα –θα έλεγε κανείς– και όλοι οι τόνοι.

Στη σημερινή εποχή, αυτή η μεγάλη κοσμοθεωρητική πολιτική ευρύτητα που μπορεί να αναπτυχθεί στη θέση της διεφθαρμένης και διαπλεκόμενης με ιδιοτελή συμφέροντα πολιτικής θα πρέπει να συνδυαστεί με μια ακρίβεια και διεξοδικότητα αποτελεσματικότητας. Εδώ, ακριβώς, αναδύεται το όραμα της καλοσύνης, της καλής θέλησης, των σωστών ανθρώπινων σχέσεων, της παρηγορητικότητας και της συντροφικότητας ή, άλλως, της πολιτικής που έχουμε χάσει –τόσο ως πολιτικοί όσο και ως πολίτες– μέσα στην παραζάλη της ιδιοτέλειας και της αλλοτρίωσης. Γι' αυτό χρειαζόμαστε μια δίαιτα νηφαλιότητας.

Επισκόπηση

- Η υπαρξιακή ανθρωπολογική ανάγκη έχει ως επίκεντρό της το βαθύτερο ζήτημα της εξελικτικής ανάγκης της θέλησης – βούλησης.
- Οι πραγματικές ανάγκες του ανθρώπου μπορούν να καλυφθούν ολιστικά και όχι με την κατάτμησή τους.
- Η ικανοποίησή των αναγκών απαιτεί κοσμοθεωρητική και συστημική επάρκεια.
- Το ζήτημα είναι το πώς ο πολίτης θα γίνει «πολίτης-φιλόσοφος», καθώς ο «κυβερνήτης-φιλόσοφος» δεν αρκεί .

Αναφορές

[1] Assagioli, Roberto, “Η Καλή Θέληση (Βούληση)”

[2] Αμάρτυα, Σεν “Το Οικονομικό Μανιφέστο – Μια άλλη ανάγνωση του Adam Smith”,

Adam Smith, “Θεωρία των Ηθικών Συναισθημάτων”, κεφάλαιο 3, απόσπασμα από το βιβλίο “Αρετές και Συμφέροντα”, εκδόσεων Σαββάλα, σελ. 322:

«Η τελειότητα της αρετής είναι να κατευθύνει κανείς όλες του τις πράξεις στην προαγωγή του μεγαλύτερου δυνατού καλού, να υποτάσσει όλες τις κατώτερες ευπάθειες στην επιθυμία της γενικής ευτυχίας της ανθρωπότητας, να αντιμετωπίζει τον εαυτό του ως τίποτε παραπάνω από ένα άτομο ανάμεσα στα πολλά, του

οποίου η ευημερία δεν θα έπρεπε να επιδιώκεται πέραν του σημείου όπου θα ήταν συνεπής με την ευημερία της ολότητας ή θα οδηγούσε σε αυτήν».

Γιάννης Ζήσης, συγγραφέας

Φωτό: wikimedia

Το παρόν κείμενο αποτελεί μέρος του δοκιμίου με τίτλο “Πολιτικές αξίες και αξιοπιστία στη νέα εποχή”.